

Mikalojaus Daukšos *Postilė* (1599) yra ne tik pagrindinis Daukšos darbas, bet ir reikšmingiausias XVI a. lietuvių raštijos paminklas greta Jono Bretkūno Biblijos vertimo rankraščio. Daukšos *Postilė* yra vidurinio raštų varianto pavyzdys. Išlaikomi sveiki dvigarsiai *an, am, en, em* ir nosiniai balsiai *q, ę*. Taip pat turimas neminkštas junginys *le* (jam žymėti dažniausiai vartojama raidė *ł*). Daukšos rašybai būdinga tai, kad čia neskiriami ilgieji ir trumpieji balsiai. *Postilė* svarbi dar ir tuo, kad tai yra pats seniausias lietuviškas kirčiuotas tekstas. Jeigu palyginsime Daukšos kirčiavimą su dabartiniu, matysime nemažai skirtumų. *Postilėje* yra įdomių ir dabar jau nevartojamų formų: išlaikytos ilgosios daugiskaitos naudininko formos; vartojami atematiniai veiksmažodžiai (atematiniais vadinami tokie veiksmažodžiai, kurių kamiengalis baigiasi priebalsiu, be to, jie turėjo kitokias galūnes, plg. atematinę paradigmą – *aš giedmi, tu giesi, jis giesti, mes giedme, jūs gieste, jie giesti*). Labai turtinga leksika, daug gražių žodžių iš ano meto gyvosios kalbos.

Toliau pateikiamoje ištraukoje kairėje pusėje yra tekstas originalia Daukšos rašyba, dešinėje pusėje – perraša šių dienų rašyba. Kadangi iš rašybos sunku spręsti, ar tuo laiku buvo tariamas ilgasis balsis *ē*, ar jau susiaurėjęs *ė*, visur perrašoma su balsiu *ē*. Išnašose komentuojamos įdomesnės ir retesnės formos. Laužtiniuose skliaustuose pateikiamos dabartinės formos, paaiškinamos žodžių reikšmės.

DP 245,1	Ant Vtarniko Sekminiu E+	DP 245,1	Ant utarniko [antradienio] Sekminių E-
DP 245,2	wangelia ape wagis / łatrus ¹ / ir piemienis	DP 245,2	vangelija apė [apie] vagis, latrus [galvažudžius] ir piemenis
DP 245,3	tikrũfius. Ion: S. 10. Cap.	DP 245,3	tikruosius. Jon: S. 10. Cap.
DP 245,4	ANuo metu: Biłoio Iefus Phari=	DP 245,4	Anuo metu: Bylojo [kalbėjo, sakė] Jėzus Fari-
DP 245,5	žeušamus ² / tariú iumus / kas iéit ³ pro ag{a} ⁴	DP 245,5	žeušamus [fariziejams], tariu jumus [jums], kas įeit [įeina] pro angą
DP 245,6	ing gárdaawiu / beł inłada ⁵ kur kitur / tallá{ı}	DP 245,6	ing [j] gardą avių, bet inlenda [jlenda] kur kitur, tasai
DP 245,7	wagís yra / ir łatras. Beł kuris iéit pro a=	DP 245,7	vagis yra, ir latras. Bet kuris įeit [įeina] pro an-
DP 245,8	gařtas yra Piemenimí awíu. Tam' adwér=	DP 245,8	gą yra Piemenimi avių. Tam adverb=
DP 245,9	nikas átwéria ir áwis bằłfo io kằłufo / ir	DP 245,9	nikas [vartininkas] atveria ir avys balso jo klauso, ir
DP 245,10	tikrafes awís wadína wardú / ir iβwedá ies. Ir kad fawafes	DP 245,10	tikrąsias avis vadina vardu, ir išveda jas. Ir kad savąsias
DP 245,11	awís iβłaidze ⁶ / pirm' iuréit ⁷ / o áwis páłkui ii eit / ioğ pažįfta	DP 245,11	avis išleidžia, pirm [pirmiau] jų eit [eina], o avys paskui jų eit [eina], jog pažįsta

¹ Skolinys iš lenkų kalbos, le. *łotr*.

² Senoji ilgoji daugiskaitos naudininko forma; dabar ji sutrumpėjusi.

³ Atematinė veiksmažodžio forma, vns. 3 asmuo.

⁴ Raide *a* žymimas nosinis balsis.

⁵ Kietas junginys *le*.

⁶ Kietas junginys *le*.

DP 245,12	bâlf̃ãio. O fwêtimo nefakioie ⁸ / bet bêga nûg̃ io / ioğ ne pažĩfta	DP 245,12	balsą jo. O svetimo nesekioja, bet bêga nuog [nuo] jo, jog nepažįsta
DP 245,13	baľfo fwetimú. Tą patôgumą pafsâke iieumus Iéfus: o ii{e}	DP 245,13	balso svetimų. Tą patogumą [palyginimą] pasakė jiemus [jiems] Jėzus: o jie
DP 245,14	ne pažĩno k̃a iieumus kalbêtũ. Táre tad iieumus wel' Iéfus: vž̃=	DP 245,14	nepažino ką jiemus [jiems] kalbėtų. Tarė tad jiemus [jiems] vėl Jėzus: už-
DP 245,15	tiéf̃ãvž̃tiéf̃ãkaľbũ iúmus / ioğ aľ effmi ⁹ agá awiú. Wĩsĩ kurié	DP 245,15	tiesą už tiesą [tiesą] kalbu jums [jums], jog aš esmi [esu] anga avių. Visi kurie
DP 245,16	kažg̃ atáio pirm' manes wágis yra ir ľatrai / bet' ne kláuŃe iurá=	DP 245,16	kažg [kažkada] atajo [atėjo] pirm manęs vagys yra ir latrai, bet neklausė jų a-
DP 245,17	wis. Aľ elmĩ agá: per mané iei kas ieis bus ižganĩtas / ir iéis	DP 245,17	vys. Aš esmi [esu] anga: per mane jei kas įeis bus išganytas, ir įeis
DP 245,18	ir iBéis / ir ganĩklas ras. Wagis notėit' ¹⁰ tiektái idant' wog=	DP 245,18	ir išeis, ir ganyklas ras. Vagys noteit [neateina] tiektai idant [idant, kad] vog-
DP 245,19	{t}úr / ir pieutũ ir žudĩtu. Aľ atėiau idant' giwâtãturêtũ / ir gáu=	DP 245,19	tų, ir pjautų ir žudytų. Aš atėjau idant [kad] gyvatą [gyvybę, gyvenimą] turėtų, ir gau-
DP 245,20	feus turêtũ.	DP 245,20	siaus [visko daug, apščiau] turėtų.

Ištrauka iš Lietuvių kalbos instituto senųjų raštų duomenų bazės: <http://www.lki.lt/seniejirastai/home.php>. Perraša ir komentarai Vytauto Kardelio.

⁷ Atematinė veiksmažodžio forma, vns. 3 asmuo.

⁸ Kietas junginys *se*.

⁹ Atematinė veiksmažodžio forma, vns. 1 asmuo.

¹⁰ Forma, sutraukta iš *ne ateit*. Atematinė veiksmažodžio forma, vns. 3 asmuo.